

Joachim Roman Bar, A. Pawicki

Z praktyki sądowej : Czy ten sam tytuł nieważności małżeństwa?

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 9/1-2, 355-356

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CZY TEN SAM TYTUŁ NIEWAŻNOSCI MAŁŻEŃSTWA?

1. Opis faktu

Trybunał diecezjalny I instancji rozstrzygnął negatywnie sprawę nieważności małżeństwa Stanisław—Anna z tytułu wykluczenia potomstwa przez Stanisława, z powództwa Anny.

Trybunał II instancji zatwierdził wyrok trybunału I instancji. Wówczas Stanisław, jako powód, zwrócił się do trybunału (delegowanego przez Stolicę Apost.) III instancji, wnosząc sprawę nieważności swego małżeństwa z Anną z tytułu wykluczenia potomstwa przez Annę.

Trybunał III instancji oddalił powództwo Stanisława i odesłał go do trybunału I instancji twierdząc, że chodzi o nowy (inny) tytuł sprawy (nieważności małżeństwa), a więc z tej racji jest kompetentny trybunał I instancji.

Kiedy Stanisław przedstawił sprawę w trybunale I instancji, otrzymał dekret oddalający skargę, gdyż trybunał I instancji uważał, że zgodnie z art. 218 instr. „Provida” św. Kongr. Sakr. z 1936 r. nie może ponownie rozpatrywać sprawy nieważności tego samego małżeństwa z tego samego tytułu.

Przeciwko dekretowi trybunału I instancji wniósł Stanisław rekurs do trybunału II instancji. Trybunał II instancji uznał, że tytuł nieważności małżeństwa Stanisław-Anna przedstawiony przez Stanisława jest podmiotowo inny, dotyczy bowiem innej osoby, dlatego uwzględnił rekurs Stanisława i skierował go do trybunału I instancji dla przeprowadzenia sprawy.

2. Prawna podstawa rozstrzygnięcia trudności

Celem ustalenia, który trybunał miał słuszość, należy: a) odpowiedzieć, kiedy tytuł nieważności małżeństwa jest ten sam, a kiedy różny, b) zastosować obecnie obowiązujące przepisy proceduralne.

Ad a). Tytuł nieważności małżeństwa to przyczyna powodująca jego nieważność (np. przeszkoda zrywająca, brak formy itd.), określona prawem. Czyli tytuł nieważności jest konkretnie ujęty przepisem prawa. Sąd bada, czy w danym przypadku ta przyczyna istnieje czy nie, a więc czy małżeństwo było ważne czy też nieważnie zawarte.

Trzeba zaznaczyć, że sąd zasadniczo rozstrzyga sprawę w takim zakresie, w jakim została uzgodniona w zawiązaniu sporu (por. Capello, *De Matrimonio* ed. 7 Taurini 1961 s. 828). Motyw bowiem nieważności małżeństwa podany przez powoda stanowi przedmiot sporu, który określił sąd swoim wyrokiem, czyli cały proces zdąży do tego, aby udowodnić, czy ten motyw istnieje, czy nie. Motyw jest niejako przyczyną.

Czasem wydaje się tylko, że jest ten sam tytuł nieważności małżeństwa, bo jest taka sama przyczyna powodująca nieważność i taki sam przepis prawa. I tak tytuł nieważności małżeństwa ze względu na waru-

nek postawiony ze strony mężczyzny jest inny od tytułu nieważności ze względu na warunek postawiony ze strony kobiety, chyba że było wspólne porozumienie się. Można podać jeszcze inne przykłady: mężczyzna i kobieta złożyli uroczyste śluby w zakonie, są związani węzłem małżeńskim z innymi osobami. Przepis prawny jest wprawdzie taki sam, ale zmienił się podmiot wywołujący przyczynę nieważności małżeństwa.

Ad b). Art. 218 instr. „Provida” zakazuje rozpatrywanie spraw małżeńskich po raz drugi przez trybunał tego samego stopnia, nawet gdyby przedstawiono nowe dowody i nowe dokumenty. Należy to rozumieć o tym samym małżeństwie i o tym samym tytule nieważności. Sprawę musi się odesłać do trybunału wyższego, drogą prawnej apelacji.

Natomiast zgodnie z art. 219 § 2 przytoczonej Instrukcji, jeżeli w trybunale apelacyjnym strona chce dołączyć nowy tytuł nieważności małżeństwa, wówczas, o ile nikt się nie sprzeciwi, i kolegium apelacyjne rozpatruje sprawę z tytułu osądzonego już w niższej instancji — można przyjąć również nowy dołączony tytuł przez stronę i rozpatruje się sprawę na stopniu I instancji z tego tytułu, a z poprzedniego tytułu na stopniu apelacji.

Jeżeli natomiast strona wnosi sprawę nieważności małżeństwa z nowego tytułu, bo z poprzedniego tytułu były wyroki negatywne, winna wnieść sprawę do trybunału I instancji według kompetencji.

3. Rozstrzygnięcie

Sprawę Stanisława powinien był rozpatrzyć trybunał I instancji gdyż był nowy tytuł nieważności małżeństwa.

Jeśliby natomiast trybunał III instancji zauważył na podstawie akt sądowych, że wykluczenie potomstwa było postawione przez Stanisława w porozumieniu z Anną (por. kan. 1086 § 2), powinien sam rozpatrzyć sprawę, bo w tym przypadku wykluczenie potomstwa przez Annę w porozumieniu z powodem Stanisławem nie jest nowym tytułem, ale tylko nową okolicznością nieważności małżeństwa z tego samego tytułu.

J. Bar i A. Pawicki